

Uddannelse til salg! – det private skolemarked i England

Af Susanne Wiborg

Målet med denne artikel er dels at redegøre for den engelske privatskoletradition som er kendetegnet ved at være elitær, selektiv og dyr. Dels at give et overblik over de sidste tredvie års uddannelsespolitik, der har haft til hensigt at markedsføre det offentlige skolesystem ved blandt andet at indføre frit skolevalg, league tables, selektion samt at tillade private firmaer at etablere skoler – dog ikke for profitmaksimering som i Sverige – endnu.

Indledning

Et af de mest grundlæggende og vedvarende træk ved det engelske skolesystem, siden etableringen af de første offentlige sekundære skoler i 1902, er det skarpe skel mellem den private og offentlige skolesektor. Skellet mellem disse to sektorer har overlevet gennemgribende sociale og politiske forandringer gennem de sidste hundrede år og modstået presset fra selv de mest determinerede skolelove i 1960'erne, som søgte at komme privatskolerne til livs. Privatskolesektoren i England er ganske vist lille, kun syv procent går i en privatskole i dag, men den har siden 1979, hvor Margaret Thatcher kom til magten, været under beskyttelse af skiftende regeringer.¹ Tilmed har regeringerne med held forsøgt at styrke privatskolesektoren og at skabe en tættere forbindelse mellem den private og offentlige sektor gennem privatisering og markedsførelsen af den offentlige uddannelsessektor. Mens den engelske privatskolesektor ikke har været genstand for megen forskning, forholder det sig derimod omvendt med privatiseringen af den offentlige uddannelsessektor.² I løbet af de sidste tredive år er denne privatiseringsproces blevet grundigt belyst og ofte i sammenligning med USA, som også har gennemført vidtgående privatiseringsreformer af uddannelsesområdet. Målet med denne artikel er at redegøre både for den engelske privatskoletradition og for nogle af de vigtigste privatiseringstiltag inden for den offentlige uddannelses-

¹ Et tal, der er mindre end i både Danmark og Sverige.

² Se især Ball 2007, hvor privatiseringen af hele skoleområdet bliver kortlagt.

sektor på det sekundære skoleniveau (11-18 år). Ikke overraskende har privatiseringen af uddannelsessektoren medført en heftig debat i de britiske medier, og derfor vil der til slut i artiklen ganske kort blive redegjort for denne.

Skolesystemet i historisk lys: The two nations

Privatskoleområdet i England har en historie, der rækker langt tilbage i tiden. Dette er især grundet i, at staten, i modsætning til kontinentet og Norden, var længe om at involvere sig i skoleområdet. I stedet var skoleområdet frem til begyndelsen af det 20. århundrede overvejende privat. Skolegangen for børn af de velstillede sociale klasser foregik i private *Public schools*, *Grammar schools* og andre former for privatskoler, mens undervisningen for de lavere klassers børn nødtørfigt blevet sørget for af kirker og private velgører i grundskolen, *the elementary school*. I 1830 viste staten for første gang interesse for de lavere klassers undervisning ved at give et mindre statstilskud til oprettelsen af skoler. Og så sent som i 1880 blev skolepligt indført, men statens engagement skulle stadig være begrænset, idet den blot skulle træde til, hvor det private initiativ udeblev – eller som det i samtiden blev udtrykt: staten skulle blot ‘fill up the gaps’. I 1902 blev de første offentlige sekundære skoler oprettet, hvilket var over et hundrede år senere end oprettelsen af de tyske gymnasier og franske *lycées*.³

I tiden herefter begyndte det statslige engagement at blive mere tydeligt. Med skoleloven i 1818 blev skolepligt frem til det fyldte 14 år indført samtidigt med, at det nu blev gratis at gå i skole. I 1944 blev skolepligten udvidet til 15 år, og et nationalt sekundært skolesystem blev indført, der hvilede på grundskolen. Det sekundære skolesystem bestod af *Grammar schools*, *technical secondary schools* og *secondary modern schools*, som elever i elleve års alderen på baggrund af intellektuel begavelse blev selekteret til. I løbet af 1960'erne og 1970'erne blev de fleste af de tre sekundære skoletyper sammenlagt til *comprehensive schools*, men der var dog en hel del *Grammar schools*, hovedsageligt beliggende i konservative lokale autoriteter (kommuner), som blev bevaret.⁴ Idag er der ca. 160 *Grammar schools* tilbage. I 1988 kom den næste store og skelsættende lov. Baseret på neo-liberale principper om markedet, frit valg og konkurrence blev et nationalt curriculum, testning og league tables indført. Det blev endog muligt for skoler at blive selvstyrende ved at sætte sig uden for lokale autoriteters kontrol. Ydermere blev skolerne underlagt et ‘accountability’-system gennem periodevis inspektion af Ofsted og en udvidelse af skolebestyrelsernes beføjelser. Med loven blev der også etableret selvstyrende *City Technology Colleges* og *Grant-maintained schools*, som skulle finansieres både af staten og det private erhvervsliv, og som fik mulighed for at selektere elever på baggrund af faglighed

³ Green 1990

⁴ Wiborg 2009

og interesser, der var sammenfaldende med skolernes specialområder.⁵ Dette var første politiske forsøg på at bringe det private erhvervsliv direkte ind i den offentlige skolesektor. Loven havde også en vigtig betydning for selve privat-skoleområdet, som blev styrket gennem tildeling af økonomisk støtte (Assisted Place Scheme) og en lang række skattefordele.⁶

Ved siden af den statslige involvering i skoleområdet, som kulminerede i 1980'erne og 1990'erne, har den private skolesektor ufortrødent levet videre i stort set fred for politisk indblanding selv under Labour-regeringen fra 1997 til 2010. Opdelingen mellem den offentlige og private skolesektor, som dog gennem de senere år er blevet noget udvisket i kraft af offentlig-private partnerskaber, viser, at der stadig er afgrundsdybe klasseforskelle. Dette har fået adskillige gennem tiden til at omtale det engelske skoleystem som 'the two nations' eller ligefrem som et 'apartheid'-system.

Den engelske privatskolesektor

I dag er der kun omkring 7 procent elever (omkring 600.000 ud af 8 millioner) ud af den skolesøgende befolkning som går i privatskole. Tallet faldt fra 8 til 6 procent mellem 1960'erne og 1970'erne og steg igen i løbet af 1980'erne og 1990'erne og har siden da været stabilt⁷. Selvom det er forholdsvis få, der er indskrevet i en privatskole, er skolernes samfundsmæssige betydning dog meget større, end tallet indikerer. Privatskolerne, som er koncentreret i London og Sydøstengland, er oftest eliteskoler i den forstand, at de har en tæt forbindelse til prestigefyldte universiteter, især Oxford og Cambridge, og igennem dem til højstatusstillinger i den statslige administration eller i det private erhvervsliv. Der er også en privatskolesektor i Skotland og Wales, men denne er langt mindre end i England (ca. 3 procent). Da der er store uddannelsesmæssige forskelle mellem disse landsdele, vil fokus udelukkende være på England. De mest kendte privatskoler i England er utvivlsomt de gamle traditionsrige *Public schools*, som især siden dronning Victoria-tiden har tjent den økonomiske og politiske elite. Navne såsom Eton College, Winchester College og Cheltenham Ladies College er berømte skoler overalt i verden. Disse skoler er ekstremt selektive både fagligt og økonomisk med skoleafgifter på mellem £17.000 og £30.000 pr. skoleår plus det løse til uniformer og ikke-faglige aktiviteter.⁸ Skolerne udgør dog tilsammen kun ca. en fjerdedel af privatskolesektoren og den øvrige sektor, som på ingen måde er homogen, består af forskellige typer skoler præget af særlige historiske

⁵ Fitz, Halpin og Power 1993.

⁶ Chitty 2004; Tomlinson 2005.

⁷ Der er store regionale forskelle i antallet af elever, der sendes til privatskoler. Således er der kun 4 procent af elever, som går i privatskoler i Nordøstengland, mens der er 15 procent elever i privatskoler i London.

⁸ Walford 2006, s. 1.

og kulturelle traditioner. Disse kan enten være pigeskoler eller skoler med et specifikt religiøst tilhørsforhold. Nogle skoler udvælger elever ud fra faglige evner, mens andre er mere enhedsskoleorienterede ved at optage elever i skolernes nærområde og endda elever med indlæringsvanskeligheder.

Det er dog de gamle *Public schools*, som opmærksomheden har samlet sig fortrinsvist om fra forskningsmæssig side. Selvom disse skoler kun uddanner en meget lille andel af samtlige privatskolerelever i England, er forskningen i dem måske legitimeret ved deres unikke historiske rolle i uddannelsen af nationens elite. Studier af Wakeford og Lambert & Millham⁹ hører til den lidt ældre forskning, men især bør Walford¹⁰ nævnes, da han utvivlsomt er den, som mest indgående har behandlet området.

De private *Public schools*

De private *Public Schools* har deres oprindelse helt tilbage i den tidlige middelalder. Der var omkring 20 skoler, hvoraf de tidligste og vigtigste var The Kings School, Canterbury (ca. 600), Sherborne (ca. 710), Westminster School (1179) og Eton College (1440).¹¹ Skolerne var offentlige (og ikke private) velgørenhedsskoler for lærde mænd af fattig herkomst. Men det var først i løbet af det 19. århundrede, at *Public schools* for alvor ekspanderede (og blev private) og kom til at spille en afgørende rolle i uddannelsen af *gentlemen* til den viktorianske politiske og sociale elite. I 1820 dannede syv *Public schools*, de såkaldte *Great Schools*, Eton, Winchester, Westminster, Charterhouse, Harrow, Rugby og Shrewsbury, en løst defineret gruppe af skoler, der rakte op over de øvrige *Public schools* ved at være domineret af høj aristokratiet og landadelen og andre, som var tilstrækkelig velhavende til at leve en aristokratisk tilværelse.¹² Skolerne udelukkede i første halvdel af det 19. århundrede konsekvent børn fra den øvre middelklasse selv i tider med fald i elevtallet og dermed indtægt. I magre år kunne skolerne ganske vist have optaget elever fra den fremvoksende middelklasse bestående af ingeniører, videnskabsfolk, læger og højt placerede embedsmænd osv., men undlod at gøre dette for at opretholde skolernes aristokratiske præg.

Undervisningen var domineret af klassiske fag, hvor latin og græsk stod helt centralt. Selvom der var et tæt tilknytningsforhold til Oxford og Cambridge, var undervisningen dog ikke rettet ind efter erhverv, da det ikke forventedes af drengene at skulle tjene til livets opretholdelse. Deres liv ville udfolde sig på store slotlignende ejendomme, finansieret fortrinsvist af afkastet fra jord- og ejendomsinvesteringer. Yngre sønner søgte nu og da ind i flåden, domstolene eller i kirken,

⁹ Wakeford 1969; Lambert og Millham 1968

¹⁰ Walford 1986.

¹¹ Rodgers 1934, s. 8-27.

¹² Bamford 1967.

men at befatte sig med forretninger, lægegerningen eller ingeniørvirksomhed var helt utænkelig. Meget lidt blev der gjort i den tidlige viktorianske periode for at forny undervisningen og gøre den mere 'moderne' ved f.eks. at introducere naturfag og moderne sprog; i stedet fastholdt man traditionen for klassisk undervisning. I øvrigt var der eksempler på skoler, som ligefrem udnyttede deres fine status ved at se i gennem fingrene med at tilbyde en ordentlig undervisning. På Eton og Winchester havde 'the masters' (lærerstab) brugt fondsmidlerne til eget forbrug og gav drengene en ringe undervisning, blev dårligt bespist og sørgede for. Men eftersom Eton fungerede som udklækkelsessted for statsmænd opvejede de dårlige skoleforhold muligvis dette. I 1868 var der således 850 elever på skolen.

Den øvre middelklassens børn, som ikke havde adgang til *the Great Schools*, blev i stedet undervist i private *Grammar schools*. En stigende utilfredshed med den klassiske undervisning i disse skoler fik mange middelklasseforældre til at søge over i andre typer privatskoler, som gav en mere 'tidsvarende' undervisning, eller til at oprette nye skoler, *Proprietary day schools*, i større byer. Disse skoler, som var mere erhvervsorienterede ved blandt andet at undervise i naturfag og matematik, blomstrede i tiden 1830-1840. Men i takt med store sociale forandringer og jernbanens udbredelse, der fulgte i tiden omkring midten af det 19. århundrede, blev de ikke længere foretrukket af den voksende viktorianske middelklasse. I stedet blev deres sønner sendt til nyoprettede kostskoler på landet, hvis 'ånd' og indhold var planlagt i overensstemmelse med *the Great Schools* dog med undtagelse af, at moderne fag indgik i fagkredsen. Cheltenham blev således oprettet i 1841, Marlborough 1843, Rossall 1844, Radley 1847, Lancing 1848, Bradfield 1850, Wellington 1853, Haileybury 1862, Clifton 1862 og St Edward's, Oxford 1863.

Idealet for skolegangen, som især Thomas Arnold fra Rugby promoverede, var 'team spirit' og 'muscular christianity'. Sidstnævnte var et ideal, der havde rod i en viktoriansk bevægelse og som opmuntrede til energisk kristen levevis kombineret med livskraftig maskulinitet. Forfatterne Charles Kingsley og Thomas Hughes, som var nogle af hovedpersonerne i bevægelsen, gav idealet indhold i deres populære bøger. Undervisningen på disse *Public schools* var også udelukkende baseret på klassiske fag og fysisk aktivitet. Den disciplinære opdragelse, som mestendels var overladt til de ældre elever, præfekterne, blev anset for at være en effektiv metode i forberedelsen af elever til ledende poster inden for den offentlige og oversøiske administration samt militæret. Det er ofte disse disciplinære udøvelser, der har påkaldt sig interesse af forfattere, filminstruktører og gamle elever, som i biografier ærindrer deres gamle skoletid. Et af de mest kendte er Tom Hughes' *Tom Brown's Schooldays* fra 1854, som indeholder rædsleshistorier om, hvordan yngre elever måtte lide udspekulerede straffemetoder fra præfekterne. Der kommer lige en her for at holde læseren vågen:

“‘Very well then, let’s roast him’ cried Flashman, and catches hold of Tom by the collar: One or two boys hesitate, but the rest join in. East seizes Tom’s arm and tries to pull him away, but is knocked back by one of the boys, and Tom is dragged along struggling. His shoulders are pushed against the mantelpiece, and he is held by main force before the fire, Flashman drawing his trousers tight by way of extra torture. Poor East, in more pain even than Tom, suddenly thinks of Diggs, and darts off to find him, ‘Will you sell now for ten shillings?’ says one boy who is relenting. Tom only answers by groans and struggles. ‘I say, Flashy, he has had enough’ says the same boy, dropping the arms he holds. ‘No, no, another turn’ll do it,’ answers Flashman. But poor Tom is done already, turns deadly pale, and his head falls forward on his breast ...”¹³

¹³ Hughes 1857 i Walford 1986, s. 1.

I skolerne herskede der streng disciplin, homoseksualitet var udbredt, og mindre elever måtte opvarte de ældre elever og ofte udstå hårde straffe, som måske dog ikke altid var så grusom som beskrevet i citatet ovenfor. Men måske kunne disse pinsler udholdes med udsigten til et lukrativt liv i hengivelsen til 'the Crown and Empire'. Disse 'traditioner' gled dog efterhånden ud med tiden. I en af de første grundige undersøgelser af livet inden for murene fra 1986,¹⁴ understreger Walford, at essensen i en kostskoleopdragelse er høj akademisk faglighed, og at præfekterne ikke længere spiller en central rolle i disciplineringen af yngre elever. Undervisningen, som han fulgte, var traditionelt organiseret på den måde, at læreren talte til eleverne uden forventning om, at de skulle deltage i en dialog om stoffet. I stedet skulle de kun stille forståelsesspørgsmål. Sport og militære øvelser var stadig en meget vigtig del af skolelivet, dog var sidstnævnte valgfrit. Hovedparten af de unge svarede på spørgsmålet om, hvorvidt de var tilfredse med opholdet på en kostskole, at de stort set var glade for undervisningen og kostskolelivet, men ind i mellem var der også nogle, der var knap så tilfredse. En af dem udtrykker sig på denne elegante måde: "It was fucking boring, and the masters were about 100 years behind the times. I'm not used to being boxed in a 1 mile square for 2 years, and that's that."¹⁵

Skolerne var, dengang som i dag, tæt tilknyttet prestigefyldte universiteter og derigennem til højtplacerede stillinger. Denne sociale elitsme, som disse skoler i flere århundreder har medvirket til at opretholde, blev dog noget svækket efter de to verdenskrige, men helt frem til 1960'erne var den stadig meget synlig. En undersøgelse af Reid *et al* fra 1984¹⁶ viste, at en meget stor andel af højtstående dommere, embedsmænd, diplomater, bankdirektører og andre lignede indflydelsesrige erhverv var uddannet på en *Public school*. Tallene er henholdsvis 84 procent for dommere, 70 procent for bankdirektører og 49 procent for højtstående embedsmænd. I dag er tallene dog mindre, men i 2003 havde f.eks. 84,5 procent af dommere stadig en privat kostskolebaggrund. Walford anfører i den forbindelse, at det ikke tyder på, at det primært er den uddannelsesmæssige kvalitet, der giver eleverne adgang til disse prestigefyldte erhverv. Faktisk har det ikke været muligt at afgøre, om uddannelsen på en *Public school* er af højere kvalitet end på en ganske almindelig statsstøttet *Grammar school*, som også optager fagligt dygtige elever. Snarere synes adgangen til disse erhverv derfor at være mindre betinget af den uddannelsesmæssige kvalitet i en *Public school* og mere afhængig af elevernes socio-kulturelle baggrund. I en undersøgelse fra 2003 påpeger Sullivan og Heath, at den eneste faktor, som tilsyneladende kan forklare de bedre eksamensresultater fra *Public schools*, er den sociale sammensætning i skolen, som blandt

¹⁴ Walford 1986.

¹⁵ *Ibid*, s. 58.

¹⁶ Read, Williams og Rayner 1991.

andet viser sig gennem en peer-group-effekt, der opmuntrer til ihærdig akademisk arbejde¹⁷.

Pigeskolerne

Privat uddannelse for piger har været forbundet med mindre prestige end for drenge, og forskningen i pigeskoler har måske også derfor været mere begrænset. Wober,¹⁸ Dyhouse¹⁹ og Avery²⁰ giver et godt indblik i pigeskolernes historie, og Delamonts²¹ studie koncentrerer sig om elitepigeskolernes rolle i den sociale reproduktion. Jane Martin²² skriver om uddannelsespolitikken vedrørende kvinders adgang til uddannelse i den viktorianske og edwardianske periode.

Pigeskolerne udgør i dag en noget mere broget størrelse end *Public schools*, men har ligesom kostskolerne en historie, der går langt tilbage i tiden. Mange forældre fra overklassen ønskede, at overdrage uddannelsen af deres døtre til andre, og pigeskoler blev derfor som konsekvens heraf oprettet fra det tidlige 17. århundrede i større byer såsom Manchester, Oxford, Leicester og især i områder nær London, f.eks. Hackney, Chelsey og Putney. Skolerne var indrettet efter at undervise i det, der var nødvendigt for 'Ladies of Leisure', og inkluderede læsning, skrivning og religion, men også syning, musik, dans, husholdningslære og fransk. Langt de fleste pigeskoler blev dog oprettet i det 19. århundrede. Cheltenham Ladies College, som blev grundlagt i 1854, var den første i en række af nye kostskoler for piger og blev baseret på tilsvarende skolemodel som drengenes *Public schools*.²³ Akademisk faglighed og et stramt reguleret skoleliv blev nu introduceret dog med hensyn til, hvad der var 'passende' for en ung dame. Skolerne gav adgang til universiteterne.

I slutningen af århundredet var der således omkring 20 pigeskoler, mens der til sammenligning var 820 privatskoler for drenge. I tiden derefter kom der endnu flere pigeskoler til. I dag er der ca. 207 private pigeskoler, som enten kan være kost- eller dagskoler, anglikanske eller katolske, store eller små, og der er også store forskelle på skolepengene. Nogle skoler er dyre og har gode undervisningsfaciliteter, mens andre er noget mere beskedne. Walford udtaler om dette, at "although there is no direct relationship between size of fee and quality of education received, those at the lower end of the spectrum sometimes offer little more than snob appeal, and have poor facilities and teaching".²⁴

¹⁷ Sullivan og Heath 2003.

¹⁸ Wober 1971.

¹⁹ Dyhouse 1981.

²⁰ Avery 1991.

²¹ Delamont 1989.

²² Martin 1999; 2004.

²³ I 1876 var der til eksempel kostpigeskoler i Chelsea, Notting Hill, Croyden, Norwich, Clapham, Hackney, Nottingham, Bath og Oxford

²⁴ Walford 2006, s. 94.

I de senere år er andelen af piger, som bliver privatuddannet, vokset hurtigere end andelen af drenge – i 2003 var 49 procent af privatskoleelever således piger – hvilket har betydet, at nogle af pigeskolerne er blevet større. Andre skoler har derimod mistet elever eller er blevet tvunget til at lukke, fordi de fleste *Public schools* nu er begyndt at optage piger. *Public schools* har haft stor succes med at trække pigerne over til disse tidligere drengeskoler, mens pigeskolerne omvendt ikke har været så heldige med at fat på drengene. *Public schools* udviste interesse for samskolingen af piger og drenge, dels på grund af at piger blev anset som et middel til at ‘civilisere’ drengene, dels fordi de kunne forhøje det akademiske niveau. Dermed kunne skolerne have fuldt elevoptag uden at skulle risikere at sænke de faglige krav i optagelsesprøverne. Piger har været særligt velkomne på skoler i landlige områder med faldende elevtal, idet dette ansås for en nemmere måde at opretholde elevtallet på end gennem det udenlandske elevmarked. Antallet af piger på kostskoler steg fra 5 procent i 1975 til 16.7 procent i 1990, men tallet har siden da været faldende.²⁵ Nok har pigeskolerne ikke nydt samme prestige som drengeskolerne, men piger fra privatskoler udgør idag 25 procent af samtlige universitetsstuderende, og 50 procent af dem går videre til universiteterne i Oxford og Cambridge.²⁶

De religiøse privatskoler

Af særlig interesse er de religiøse skoler, som har været i vækst de senere år. De er hovedsagelig oprettet af forældre og andre, som er af den opfattelse, at de offentlige skoler ikke tilbyder et religiøst livssyn, der er i tilpas overensstemmelse med deres eget – selvom der i over et hundrede år har eksisteret mange religiøse skoler inden for den offentlige skolesektor. Der er omkring 80 kristne privatskoler, 80 muslimske privatskoler og et mindre antal buddhistiske og hinduistiske skoler. De kristne skoler er drevet af lærere, forældre eller kirker, som forsøger at gøre kristendommen til en del af hele skolens dagligdag. Undervisningsfaciliteterne er ofte ringe på grund af de lave skolepenge og lærernes lønninger ligger normalt under det nationale løntrin for lærere.

I de senere år er der oprettet et stigende antal muslimske privatskoler, som konsekvens af at muslimske forældre er utilfredse med de offentlige ‘inner-city’ skoler. De ønsker også med disse at indskærpe disciplin og respekt for voksne samt at opdrage børnene i den islamske religion. De fleste britiske muslimer, som kom til Storbritannien i løbet 1950’erne og 1960’erne, har oprindelse i Indien, Pakistan og Bangladesh. Disse grupper blev med tiden mere integreret i samfundet samtidigt med, at de udviklede distinkte muslimske fællesskaber og blev mere religiøst bevidste. Omkring 2 procent af muslimske børn i England går i dag i en muslimsk privatskole. Skolerne rangerer fra én dyr London-baseret skole

²⁵ Ibid., s. 95

²⁶ Ibid., s. 3.

med omkring 2000 elever, hvis forældre er diplomater, entreprenører og embedsmænd fra Mellemøsten, til små skoler, der holder til i private hjem med helt ned til kun fem børn. Gennemsnittet er 120 elever pr. skole.

Hvor afhængig er den uafhængige sektor?

Den statslige støtte til privatskolerne

Den private skolesektor, som skitseret ovenfor, er således meget forskelligartet, men er hovedsageligt kendetegnet ved at være elitær, selektiv og meget dyr²⁷. Den sociale elitisme og eksklusivitet, som mange af privatskolerne er forbundet med, mødte især fra 1970'erne stigende kritik fra blandt andet Labour-politikere, lærere, forældre og kommentatorer²⁸. Labourregeringen tog initiativ til at bringe dem ind under den offentlige skolesektor, men det lykkedes ikke. Da den konservative regering tiltrådte i 1979, udtalte Thatchers første undervisningsminister, Mark Carlisle, at *comprehensive schools* ikke længere var national politik og ønskede i stedet at genindføre et tredelt skolesystem og støtte det private skoleområde. I de konservatives første periode ved magten fra 1979 til 1988 vedtog regeringen 10 uddannelseslove, som udstak retningslinjer for genindførelsen af selektion i det offentlige skolesystem, støtte til privatskoleområdet gennem 'Assisted Place Scheme' og introduktion af markedskræfter i uddannelsessektoren gennem frit skolevalg.

Uddannelse blev med andre ord betragtet som en forbrugsvare, som forældre kunne 'købe' gennem en 'voucher'-ordning ud fra egne ønsker om kvalitet, placering og økonomisk formåen. "Values of", udtaler den britiske sociolog Sally Tomlinson, "competitive individualism, separation and exclusion were to be extolled and knowledge itself regarded as a commodity for private consumption"²⁹. Men viden blev dog ikke lagt ud til de frie markedskræfter. Med skoleloven af 1988 blev viden centralt reguleret af regeringen gennem et detaljeret foreskrevet nationalt curriculum. Det nationale curriculum mindede stort set om det 19. århundredes fagkreds ved at være skarpt inddelt i akademisk, teknisk og praktiske læringsområder.

Med skoleloven af 1980, hvis hensigt var at 'enable pupils who might not

²⁷ Det er kun nogle af de vigtigste sekundære skoler, der er nævnt her, men det er også væsentligt at nævne de private forberedelseskoler for de 7- til 13-årige. Disse bliver ofte benyttet af forældre som et springbræt til private højstatus skoler.

²⁸ Skolerne svarede på kritikken ved at gennemføre en massiv offentlig kampagne i 1980'erne, hvor det stort set lykkedes dem at omdanne deres image. Ved at tage afstand fra deres elitisme, erklærede privatskolesektoren sig i stedet for 'independent' og fremstillede sig selv som 'fri og initiativrig'. Siden da har begrebet 'uafhængig' oftest været brugt til at beskrive den private skolesektor, mens ordet 'privatskole' er blevet et noget belastet udtryk og er næsten gledet helt ud i den offentlige debat.

²⁹ Tomlinson 2005, s. 32.

otherwise be able to do so to benefit from education at an independent [privat] school', blev der oprettet en 'Assisted Place Scheme'. Ideen bag den assisterede pladsordning var, ifølge den konservative regering, at give særligt dygtige børn fra mindre bemidlede hjem 'bredere' uddannelsesmuligheder, eller som en skoleleder for en privatskole kynisk udtalte det, 'to pluck embers from the ashes of the comprehensive schools'.³⁰ Det var dog ikke alle privatskoler (over 1000 skoler), der fik lov at deltage i ordningen. Efter behandling af 470 ansøgninger godkendte Undervisningsministeriet således 291 privatskoler, som levede op til kravet om akademisk 'excellence'. Optagelseskravene for eleverne blev dog besluttet af de enkelte godkendte skoler, men disse var normalt baseret på stringente faglige kriterier. Et barn, der således havde bestået optagelsesprøven, og hvis forældre havde en årsindtægt på under £6.376 (i 1986/87), fik automatisk en friplads. Forældre med en årsindkomst på £10.000 skulle selv betale £615 oveni, og forældre med en indtægt på over £15.000 skulle afkræves £2.055 om året.³¹

En evaluering af den assisterede pladsordning blev foretaget efter nogle år og viste, at omkring en tredje del af eleverne fra ordningen kom fra hjem med én forælder, og at 25 procent af dem havde søskende, der allerede havde gået på en privatskole.³² Selvom størstedelen af fripladserne rent faktisk var tildelt børn fra lavindkomstfamilier, blev der i evalueringen peget på, at der kun var lille deltagelse af børn, hvis forældre kom fra den manuelle arbejderklasse og konkluderer på baggrund heraf, at "a considerable proportion of assisted place holders come from submerged 'middle-class' backgrounds already well-endowed with cultural capital".³³ Fra således at være et tilbud til lavindkomstforældre om at give deres fagligt dygtige børn en plads i en privatskole blev ordningen efterhånden et tilløbsstykke for den aspirerende middelklasse, som forstod at udnytte reglerne til egen fordel.

Den store interesse skolerne, viste for den assisterede pladsordning, skyldes ifølge Walford, hovedsageligt skolerens økonomiske sårbarhed.³⁴ Nogle skoler var endda så entusiastiske, at deres tilbud om fri- og tilskudspladser måtte begrænses til 50 procent af deres samlede elevoptag. Havde skolerne omvendt haft en solid økonomi, havde interessen måske ikke været så stor. Mens det ikke er muligt fuldt ud at konstatere, i hvilken udstrækning ordningen bidrog til at holde privatskolerne økonomisk i live ved at have fuldt elevoptag på de britiske skatteydere regning, så vides det dog med sikkerhed, at dette var tilfældet for nogle af skolerne. Ydermere havde skolerne den fordel, at de, for at holde elevtallet oppe,

³⁰ Ibid., s. 34.

³¹ Walford 2006, s. 3.

³² Fitz, Edwards, Whitty 1986

³³ Ibid., s. 185.

³⁴ Walford 2006, s. 107.

undgik at optage elever med mindre gode akademiske færdigheder, eller at om-danne dem til fællesskoler for drenge og piger.

Især kostskoleafdelingerne på privatskolerne fik et løft af regeringens støtte-ordning. Nogle af skolerne havde forinden ordningen blev indført haft et ned-
adgående elevtal, som truede deres kostafdelinger med lukning, men de kunne
med ordningen således bevare deres identitet som kostskoler. Ordningen fun-
gerede ligefrem, ifølge Clive Griggs, som en livline for nogle af de mindre ken-
te privatskoler ”by boosting the intake of highly academic children...”. En sko-
leleder havde ligefrem indrømmet, at ”it had prevented his small school sliding
down the “Gin and Jaguar” belt of the minor public schools”³⁵ Walford udtaler
i samme spor, at skolerne dog ikke havde brug for støtteordningen, fordi de var
decideret lukningstruede (kun nogle af dem var), men at den snarere skabte stør-
re råderum for skolerne i udvælgelsen af foretrukne elever og i bevaringen af de-
res elitære identitet.

Det kan siges med sikkerhed, at den assisterede pladsordning var med til at høj-
ne det faglige niveau inden for privatskolesektoren. I 1985 gik således 55 procent
sixth-form elever (gymnasieelever på højt niveau) på ordningen videre til univer-
sitetet. Konsekvensen af at flytte dygtige elever over i den private skolesektor var,
at “the Assisted Places students thus increase the higher education entry success
rates of the schools and therefore artificially further widen the difference in the-
se rates between maintained schools [offentlige skoler] and independent schools
[private skoler]”³⁶ Eftersom eleverne blev optaget udelukkende på baggrund af
akademiske færdigheder, var hver faglig dygtig elev overført til den private skole-
sektor derfor en potentiel success for denne. “Thus the scheme gives the illusion
that the differences between the two sectors are greater than they would otherwi-
se be”³⁷ Denne forskel blev understreget ved at regeringen gennem den assistere-
de pladsordning viste, at den private skolesektor tilsyneladende var bedre rustet til
at uddanne særligt dygtige elever end den statslige sektor. Ved samtidigt at så tvivl
om den offentlige skolesektor, blandt andet gennem kritik af lokale autoriteters
kontrol over uddannelse, lærerstanden og underfinansiering af de offentlige sko-
ler, lykkedes det i høj grad regeringen at overbevise middelklasseforældre om, at
deres egen statskontrollerede skolesektor ikke var tilstrækkelig god nok til at blive
benyttet. Ordningen blev ikke overraskende mødt med kritik især fra den offent-
lige skolesektor, hvor det blev hævdet, at den var med til genindføre udvælgelse ad
bagdøren og derfor bidrog til den øgede sociale ulighed i samfundet.

Den assisterede pladsordning, som blev afviklet af Labour i 1994, var den mest
kendte måde, hvorpå den konservative regering gav direkte økonomisk støtte

³⁵ Griggs 1985, s. 91.

³⁶ Walford 2006, s. 112.

³⁷ Ibid., s. 112.

til privatskolesektoren, men det var langt fra den eneste måde³⁸. Ved at tildele privatskolerne velgørenhedsstatus på lige fod med f.eks. velgørenhedsorganisationerne *Save the Children*, *Oxfam* og *Cancer Research* modtog skolerne samtidigt en lang række skattemæssige fordele, såsom fritagelse fra arbejdsgiverbidrag, moms, selskabsskat, indkomstskat osv. Derudover blev der indført skattefordele for donorer, der giver penge til skolerne, og forældre kan trække skoleafgifter fra i skat.³⁹ Denne politik blev dog ikke afviklet af Labour og er videreført helt frem til i dag. De direkte og indirekte måder, hvorpå den konservative regering støttede privatskoleområdet, er talrige og er ikke nem at klarlægge den fulde betydning af, men sikkert er det, at de har bidraget til et dybere skel mellem den offentlige og private skolesektor.

Privatiseringen af den offentlige skolesektor: City Technology Colleges og Grant-Maintained Schools

Selvom den konservative regering udbasunerede troen på markedets velsignelser, så lykkedes det dem dog ikke i deres regeringstid at søsatte mere end to forskellige privatskoletyper som skulle bidrage til valgmulighederne på det frie skolemarked. Den ene skoletype var de såkaldte City Technology Colleges, indført i 1986, og den anden type var de sponsorerede 'grant-maintained' skoler, som kom med 1993-skoleloven. Dog var skolerne ikke fuldt ud private, da de ikke kunne overleve uden statstøtte og derfor bedst kan karakteriseres som semi-private skoler eller måske snarere semi-offentlige, da den statslige støtte endte med lang at overgå den private.

Præferencen for den private skolesektor og samtidig den implicite kritik af den offentlige skolesektor blev yderligere fremhævet af Kenneth Baker, da han tiltrådte som undervisningsminister i Margeret Thatchers anden regering i 1986.⁴⁰ I samme år tog han initiativ til at oprette City Technology Colleges med det eksplicite mål at bryde de lokale autoriteters greb om skoleområdet. De sekundære tekniske skoler skulle være uafhængige skoler, høre direkte ind under Undervisningsministeriet og udbyde specialiseret undervisning i naturfag og teknologi for de 11- til 19-årige elever. Udover at modtage statsstøtte skulle skolerne finansieres gennem tilskud fra det private erhvervsliv. Ydermere skulle de registreres som velgørenhedsinstitutioner for at kunne tiltrække donorer samt at opnå skattefordele ligesom privatskolerne, dog med den undtagelse, at skolerne ikke kunne afkræve skolepenge. Skolerne skulle placeres fortrinsvist i socialt belastede områder i storbyer og være selektive i den forstand, at de skulle optage ét barn ud af

³⁸ Pengene fra ordningen blev i stedet brugt til finansiering af mindre klassestørrelser (30 elever pr. klasse) for de 5- til 7-årige.

³⁹ Griggs 1985, s. 78. Angående skattefordele se også: Robson og Walford 1989.

⁴⁰ Chitty 2004; Tomlinson 2005.

hver sjette barn i skolernes nærområde. Dog var det ikke gjort klart, hvorledes de teknisk og praktisk orienterede elever kunne identificeres ved 11 års-alderen og hvordan disse nye sekundære skoler skulle udgøre et klart alternativ til de allerede eksisterende offentlige skoler.

Skoleformen mødte da også solid kritik fra lærerforeningen (NUT), de lokale autoriteter og Labour. Flere kendte erhvervsfolk, som allerede var involerede i offentlige skoler, udviste skepsis ved blot at skulle sponserere enkeltstående tekniske skoler i stedet for skoleprojekter der gavnede alle børn i en given lokalitet. På grund af store vanskeligheder med at rejse tilstrækkelige private midler og finde egnede lokaliteter til oprettelsen af disse skoler endte foretagendet med blot 15 skoler. Kun 20 procent af finansieringen blev dækket af det private erhvervsliv, mens resten således endte med at blive betalt af staten.⁴¹

Det var ikke før med skoleloven af 1993, at der blev taget endnu et initiativ til at oprette en ny type 'privatskole'. Som resultat af loven blev det nu muligt for forældre, velgørenhedsorganisationer, religiøse trossamfund og andre sponsorer at ansøge Undervisningsministeriet om at etablere 'grant-maintained' skoler.⁴² Ifølge regeringens White Paper var hensigten bag dette initiativ, at indføre flere valgmuligheder på skolemarkedet og dermed skabe større diversitet mellem skolerne. Såfremt Undervisningsministeriet godkendte ansøgningerne fra sponsorer (de skulle som minimum krav have rejst 15 procent af udgifterne til skoledriften forinden søgning af statslige midler), var vejen åben for at etablere private statsstøttede skoler, der fremmede forskellige religiøse, politiske og pædagogiske idealer. Sponsorer kunne ansøge om at oprette enten helt nye skoler eller omdanne eksisterende trosbaserede skoler eller privatskoler til 'grant-maintained' skoler. På den måde kunne regeringen give statstøtte til 'privatskolerne' i gengæld for at udøve direkte indflydelse på skolerne udenom de lokale autoriteter.

I 1997 var omkring 1000 ud af 3500 sekundære skoler i England 'grant-maintained', mens kun to fik tildelt denne status i Skotland. I løbet af 1990'erne har disse skoler modtaget en hel del mere i økonomisk støtte end de lokalt kontrollerede skoler, gennemsnitlig £120 mere pr. barn om året, samt fondsmidler.⁴³ I 1999, hvor Labour havde været ved regeringsmagten i to år, blev denne ulige måde at tildele økonomisk støtte til skolerne på afviklet. Ikke overraskende blev Labour mødt af voldsomme protester af skolelederne fra disse 'grant-maintained' skoler, og Tony Blair blev endda selv beskyldt for at være dobbeltmoralisk, da han sendte sin ældste søn til en 'grant-maintained' skole, the Catholic Oratory School, uden for London.

I optakten til valget i 1997 havde Labour forberedt en uddannelsespolitik, der

⁴¹ Waldorf 2000, s. 147.

⁴² Fitz, Halpin & Power, 1993.

⁴³ Tomlinson, 2005, s. 60.

på flere punkter gjorde op med konservativ politik ved at trække på det venstreorienterede Institute of Public Policy Researchs publikationer fra 1990 til 1994 og rapporten *Education: A Different Vision*, skrevet af den tidligere formand for NUT, Fred Jarvis, og en gruppe på fjorten universitetsprofessorer. Deres politiske mål kan, ifølge Tomlinson, opsummeres på følgende måde: "A new system of education [that] will express and create the values of an educated democracy; such a system must be truly public, being more than the sum of individual choices, transcending crude, class-based opportunism that competitively seeks education to gain and sustain privilege".⁴⁴ Men Labour indså, at de konservatives valg succes delvist afhang af deres evne til at få fat i den aspirerende middelklasse, for hvem kollektive og egalitære idealer havde meget lidt appel. I 1989, under Neil Kinnocks formandsskab, blev det således forsøgt at afskrive Labours 'militant union cloth-cap image' for i stedet at igangsætte en kampagne, der forsøgte at indkredse midten i engelsk politik.

Frem til 1994 var Labours politik at afskaffe selektion og privatisering samt at øge statstilskuddet til den underfinansierede offentlige skolesektor, men herefter kunne partiet, for at appellere direkte til middleklassen, ikke længere fremstå som modstandere af frit skolevalg og markedsprincipper, også selvom de var fuldt klar over, at det uundgåeligt medførte stigende social ulighed. Partiets fjerde tabte valgkamp i 1992 fik derfor Labour til at revidere deres uddannelsespolitik. Partiet fokuserede nu på en højnelse af det faglige niveau gennem markedsgørelsen af skolerne (højreorienteret), men i tæt samarbejde med lærere, forældre og lokale autoriteter (venstreorienteret). Da Tony Blair valgtes som leder for Labour i 1994, blev han og skyggeundervisningsministeren David Blunkett enige om at opgive oppositionen til 'grant-maintained' skoler og specialistskoler. Disse skoler skulle få lov at bestå, men dog under nye betingelser, f.eks. skulle de høre ind under de lokale autoriteter. Denne midtsøgende politik viste sig at være succesfuld, da Labour i 1997 vandt valget. Men den 'nye' uddannelsespolitik førte også til en splittelse inden for selve Labour-partiet i henholdsvis det gamle Labour som fastholdt deres støtte til et ikke-selektivt skolesystem, og i et New Labour, som ønskede det frie marked og nye former for specialisering inden for skolesystemet.

Året efter blev skoleloven af 1998 vedtaget. Selvom det blev stadfæstet, at loven ikke berørte skolestrukturen, men faglige standarder, omhandlede det meste af loven dog alligevel strukturen, herunder især de konservatives 'grant maintained' skoler. *Comprehensive schools* blev ikke nævnt med et ord! Enhedsskoleprincippet, som Labour siden 1960'erne havde tilsluttet sig, blev der helt set bort fra, idet det uden dokumentation blev hævdet, at sammenholdte klasser uden nogen form for faglig deling havde slået fejl. 'Moderniseringen' af skolestrukturen skulle ske i form af selektion gennem optagelse, faglig niveauinddeling, klare målsæt-

⁴⁴ Ibid., s. 68.

ninger, afkortede og koncentrerede undervisningsforløb samt ekstra støtte for de særligt dygtige børn. For de mindre dygtige børn skulle der etableres Education Action Zones i urbane områder med det formål at højne det faglige niveau og integrationen på arbejdsmarkedet. Labours uddannelsespolitik indebar også bevaringen af og støtte til privatskoleområdet.

City Academies

Labours uddannelsespolitik, som integrerede forskellige politiske satsningsområder såsom at skabe større diversitet mellem skolerne, at forbedre skoleforholdene i nedslidte inner-city-områder, at reducere de lokale autoriteters indflydelse og økonomisk støtte fra det private erhvervsliv, kulminerede med skabelsen af de såkaldte *City Academies*. I 2000 søsatte Labours undervisningsminister, David Blunkett, denne nye skoletype. Ny var den måske ikke, da organiseringen af the *City Academies* var stort set i overensstemmelse med *City Technology Colleges*. Dog var de friere stillet med hensyn til hvilken specialisme, de ville satse på, men mere begrænset i forbindelse med selektion, da de kun måtte udvælge 10 procent af eleverne. Akademierne skulle således være uafhængig af lokal kontrol og tildeles velgørenhedsstatus. Finansieringen skulle ske gennem tilskud fra både staten og private sponsorer, religiøse trosfællesskaber og individuelle bidragydere. Med andre ord, akademierne skulle være en slags privat virksomhedsbeskæftigelse støttet af staten. Sponsorer skulle give tilskud på £2 mio. og udpege en bestyrelse, som ville styre akademiet. Staten, viste det sig senere, bidrog mellem £25 til £50 mio. per skole og overførte ejerskabet af ejendomme og grundejendomme fra de lokale autoriteter til partnerskaber, som så i stedet stod for akademiernes drift. Akademierne skulle leve op til kravene i kernefagene fastsat i det nationale curriculum, men derudover være specialistskoler ved at udbyde f.eks. naturfag og teknologi, kunst og design, handel og sprog.

De første tre akademier åbnede i 2002, ni åbnede et år efter og yderligere fem i 2004. I 2006 var der således 46 akademier. Selvom oprettelsen af dem gik raskt til, har det ikke været uden problemer og voldsom offentlig protest. Den største hindring for regeringen var at finde villige og egnede sponsorer. Ufortrødent afholdte Blair morgenmadsmøder med potentielle bidragydere, men store virksomheder som IBM, BP og Marks & Spencer afholdt sig konsekvent sig fra at støtte dette højprofilerede politiske flagskib, idet de med en stærk tradition for at støtte lokalsamfund ikke ville bidrage til et foretagende, der kun gavnede et lille antal elever. I stedet var det mindre, ukendte firmaer, brugtvojsforhandlere, ejendomsspekulanter og religiøse trossamfund m.v., som endte med at bidrage til akademierne. I 2005 var regeringen så desperat efter donorer, at de på gammeldags købmandsmanér tilbød virksomheder rabat, såfremt de sponsorede tre akademier. Prisen for hver enkelt akademi ville så beløbe sig til 'kun' £1.5 mio. I gengæld for udbetalingen ville sponsor få næsten fuldstændig kontrol over planlægningen af formål og fagkredsens curriculum samt ansættelse af persona-

le. Regeringen ville betale restbeløbet til driftsudgifter, som typisk ville ende på omkring £23 mio. Men dette initiativ lokkede heller ikke de store sponsorer til. Samtidig blev de mindre virksomheders engagement i akademierne mere synlig og udsat for kritik i de britiske medier.

Flere direktører fra disse virksomheder så akademi-projektet som en mulighed for at opnå særlige politiske fordele. Labour-politikeren Jack Straw udtalte ligefrem, at sponsorer var “second order companies whose directors were interested in political leverage or honours”. Dette tog han ikke fejl i, da den tidligere direktør for Enron, som støtter en specialistskole, udtalte, at ”sponsors and donations were the best way of getting access to ministers”.⁴⁵ Journalist og politisk kommentator Francis Beckett fandt frem til 21 donorer, som havde opnået politiske fordele gennem økonomiske bidrag til akademierne. Til eksempel Barry Townsley CBE, direktør for børsrådgiverfirmaet Insinger Townsley, som i 1980'erne blev udelukket fra handelsmarkedet efter en investeringsskandale. Han gav et hemmeligt lån til Labour-partiet på over £1 mio. og en donation på £10.000 til Frank Dobsons kampagne for Tony Blairs kandidatur til borgmesterposten mod Ken Livingstone. Han sponsorerede akademiet, Stockley Academy i Middlesex, men ikke med £1.5 mio., som han havde stillet i udsigt, men kun £750.000. I gengæld for sine pengegaver modtog Townsley ordenen C.B.E. (Commander of the Order of the British Empire) i 2004 for sin fortjeneste til uddannelse. Under Labour-regeringen blev seks akademi-sponsorer således tildelt ordener, og tre sponsorer blev adlet.⁴⁶ Da pressen fik nys om, at der var tale om, at ordenerne ligefrem blev ‘købt’ af sponsorer, indstillede regeringen straks med at tildele flere af disse. Det altruistiske samfundssind, som det forventedes sponsorer at udvise gennem deres pengegaver, blev der sat et stort spørgsmålstegn ved, efter at disse historier kom frem i medierne.

Sponsorernes økonomiske bidrag i forhold til prisen for et akademi kom også i mediernes søgelys. Det blev vurderet, at et akademi ville koste £10 mio. pr. styk, hvilket får sponsors bidrag på £2 mio. til at lyde rimeligt, men gennemsnitsprisen på de første 12 akademier løb op på £23 mio. Senere blev der bygget akademier, der kostede langt mere end dette beløb. For eksempel kostede Bexley Business Academy over £50 mio., mens sponsorerers bidrag stadig kun var fastsat til £2 mio.⁴⁷ Med andre ord, sponsorerers bidrag var i forhold til statens støtte blot en dråbe i havet. Siden blev det konstateret, at sponsorer ofte bidrog med langt mindre beløb end de £2 mio., da regeringen, i forsøget på at tiltrække donorer, ændrede kravet fra, at de skulle betale minimum £2 mio. til et beløb *op* til £2 mio.. Desuden blev det opdaget, at offentlige penge blev kanaliseret ind i sponsorerers egne private firmaer. En skoleplads på et akademi koster således staten £21.000,

⁴⁵ Beckett 2006, s. 23

⁴⁶ Ibid., s. 23 ff.

⁴⁷ Ibid., s. 15.

hvilket er næsten dobbelt så meget som en plads i en statsskole, der koster lidt under £14.000. Denne ulige fordeling af statsstøtte blev voldsomt kritiseret for at skævvride konkurrencen mellem skolerne. Ydermere blev det udtalt, at de mange ekstra penge til akademierne ikke bidrog tilstrækkeligt til at forbedre undervisningsforholdene. Mange af skolernes uløste problemer flyttede blot med over i akademiernes fine, nye bygninger.

En skepsis blev også udtrykt i forbindelse med akademiernes udstrakte frihed til at planlægge skolens organisation og undervisningsindhold. Sponsorere har næsten absolut kontrol over akademiernes skolebestyrelser, eftersom bestyrelserne kun tillader én forældrerepræsentant og én personalerepræsentant, som ikke nødvendigvis bør være en lærer. Eftersom lærere og andet personale på akademierne ikke er omfattet af lærerlønningens lov af 1991, er der ingen lovbestemt løntrinsskala, dvs. sponsor kan selv fastsætte lønnen, og der er heller ingen regulerede arbejdsbetingelser. Det synes næsten overflødig at sige, at lærere ansat på et akademi er lovmæssigt sat i en meget sårbar arbejdssituation. Den eneste mulighed for at udøve demokratisk kontrol over akademierne er de lokale autoriteter, men deres indflydelse blev fjernet med loven om akademierne.

Med Beckers ord fik de lokale autoriteter i realiteten følgende besked: "give up your power to any business mogul who wants an academy on your patch, or we will starve your area of education funding, and your residents can watch their children's schools rot. Their choice is this. They can set up academies, and get money from central Government to rebuild and refurbish schools. Or they can reject the Government's academies, in which case they get no money for school building and refurbishment".⁴⁸ Såfremt en lokal autoritet godkender et akademi, overlader det al kontrollen og driften af skolen til sponsor, mens staten, dvs. de britiske skatteydere, betaler udgifterne.

Ydermere blev sponsorere voldsomt kritiseret for ikke at have tilstrækkelig kendskab til skoleforhold og pædagogik. Akademiernes specialitet er derfor sjældent forankret i en særlig pædagogik, men i virksomhedernes egne interesser. Såfremt en sponsor er en fodboldklub eller et firma, der sælger sportsudstyr, så er akademiets specialitet derfor også sport. Omkring halvdelen af akademierne tilbyder handel og økonomi som deres specialitet, mens sprog og naturvidenskab er underrepræsenteret. Religiøst orienterede akademier er også i fremmarch, eftersom de kristne kirker, med faldende medlemstal, har grebet muligheden for at komme ind på skolemarkedet. Ud af de 46 akademier er fjorten af dem under

⁴⁸ Ibid. s. 17.

forskellige kristne kirkers eller evangeliske kristnes kontrol.⁴⁹ Indtil videre er der ingen andre trosretninger, f.eks islamiske, som har oprettet et akademi. De kristne kirkers næsten uforbeholdne indflydelse på akademiernes formål og curriculum har mødt stor modstand i den britiske befolkning.

Et kendt eksempel, der florerede i medierne, er den evangelisk kristne bilforhandler, Sir Peter Vardy, som erstattede naturvidenskab med læren om kreatonisme på sine fem akademier. På spørgsmålet om, hvad der bliver undervist i på hans akademier, svarede han, at Biblen fortæller sandheden, når Jorden blev skabt af Gud i seks dage, og at denne begivenhed indtraf i 4004 før vor tidsregning. McQuoid, som er skoleleder på én af Vardys akademier, udtalte i medierne, at Biblen siger tydeligt, at homoseksualitet er imod Guds design, og at han vil give denne besked videre til de unge elever på sit akademi. Videre udtaler han, "I don't have to respect everyone's opinion. I don't respect the opinion of people who believe it's fine to live with a partner. Head teachers are responsible to God and the standards of the Bible. Nothing in the school should contradict the teachings of the Bible".⁵⁰

Dette synspunkt ligger milevidt fra den tolerance og respekt for andre kulturers værdier og religioner, som sættes i højsædet af multikulturelle skoler ofte med over 100 nationaliteter i inner-city London og andre storbyer i England. The Royal Society, foreningen for britiske videnskabsmænd, følte sig i den anledning nødsaget til at fremkomme med en ellers sjælden protest. Foreningen udtalte: "Young people are poorly served by deliberate attempts to withhold, distort or misrepresent scientific knowledge and understanding in order to promote particular religious beliefs... [Creationism] is not consistent with the wealth of evidence for evolution, such as the fossil record. Similarly, a belief that the Earth was formed in 4004 BC is not consistent with the evidence from geology, astronomy and physics that the solar system, including the Earth, formed about 4,600 million years ago."⁵¹

I sin iver for at udvide antallet af sine akademier mødte Sir Peter Vardy så stor modstand fra lokale forældregrupper, at han måtte opgive forehavendet. I to minbyer, Conisborough og Denaby, besluttede forældrene sig for at kæmpe mod lukningen af deres egen lokale *comprehensive school* til fordel for Vardys fundamentalistiske akademi. Problemet var, at såfremt skolen blev overtaget af Vardy, havde forældrene ikke nogen alternativ skole at vælge. Efter en omfattende un-

⁴⁹ Den romersk-katolske kirke har tre akademier og Church of England styrer fem akademier. Desuden er der Anglican Trusts, som ledes af den største sponsor, the United Learning Trust. Denne har otte akademier under sig. En anden religiøs sponsor er Oasis, som leder et enkelt akademi. Desuden er der de evangeliske kristne velhavere som Vardy og Edminston med tilsammen fem akademier. Alle religiøse sponsorer har planer om at åbne flere akademier i de kommende år.

⁵⁰ Ibid., s. 72.

⁵¹ Ibid.s s. 76.

derskriftindsamling og offentlige protester besluttede den lokale myndighed at afvise Vardys akademi og lade den eksisterende skole bestå. Ligeledes var der en lignende sag fra Doncaster, hvor forældre i protest mod at omdanne deres lokale skole til et akademi simpelthen satte den til salg på eBay! Den næsten ubeskårne indflydelse, sponsorer kan udøve på akademierne, er derfor anset for yderst problematisk, hvilket ofte har ført til, at sponsorer presser the 'National Curriculum' ind på fire skoledage, mens den femte dag går med akademiernes specialeområde, det være sig sport, handel eller religiøse studier.

Labours Neil Connick er en af de mest ihærdige modstandere af akademierne og har især kritiseret dem for "distortion of choice", eftersom det er akademierne, der vælger elever, frem for forældrene, der vælger akademi for deres børn. Andre mener, at det er problematisk overhovedet at lade akademierne udvælge deres foretrukne elever, da det uundgåeligt fører til opdelt skolesystem, hvor de 'heldige' kommer ind på et akademi med fine arkitekttegnede bygninger og moderne undervisningsfaciliteter, mens resten ender i den underfinansierede lokale sekundærskole. I en regeringsbestilt rapport fra PricewaterhouseCoopers i 2003 blev det konkluderet, at akademier kunne føre til et todelt skolesystem baseret på social klassebaggrund, og at de ikke bidrog til at udvikle nye, innovative læringsmetoder. Snarere fik den relative store autonomi i stedet mange af akademierne til at vende tilbage til et traditionelt 'back to basics' curriculum. Regeringen tilbageholdt rapporten, men med den britiske offentlighedslov tvang *The Times Education Supplement* regeringen til at offentliggøre rapporten to år efter dens færdiggørelse.

En konsekvens af rapporten var en stigende interesse for undervisningsniveauet på akademierne. Set i betragtning af de store pengesummer, akademierne modtog fra staten, var der forskere, der undrede sig over de magre faglige resultater. I rapporten *Academies Called to Account* fra the Trade Union Unison fra 2005 blev det påvist, at fem ud af elleve akademier på GCSE listen fra 2004 (svarende til 9. klasses afgangsprøve) ikke havde forbedret eksamensresultaterne, og én af dem havde de næstværste resultater i England. Den nationale 'League Table' for de 14-årige fra 2005 viste, at ni ud af elleve akademier var placeret sammen med de 200 dårligste skoler i England. De seks øvrige akademier var endnu ikke medtaget i statistikken. Og i GCSE 'League Table' fra 2005 blev det vist, at syv ud af fjorten akademier forblev blandt de to hundrede dårligste skoler. I GCSE-resultaterne fra 2004 havde ti ud af fjorten akademier vist en forbedring, mens der var sket en forringelse af de resterende fire akademier. Disse forbedringer, udtalte sociologen Stephen Gorard, var ikke et resultat af, at eleverne over tid havde forbedret deres kundskaber, men at akademierne var begyndt at optage flere fagligt dygtige elever⁵². Eller sagt med andre ord, nogle af akademierne havde hævet det

⁵² Ibid. s. 144.

faglige niveau ved at reducere antallet af elever med indlæringsvanskeligheder. Det tyder umiddelbart på, at akademierne har lidt tilsvarende skæbne som deres søsterskoler i USA, the *Charter Schools*. Sidstnævnte skoler forsøgte også oprindeligt at hæve det faglige niveau i socialt belastede områder, men begyndte efterhånden at udvælge fagligt dygtige elever fremfor 'problembørn', som ikke ville se pæne ud i statistikken.⁵³

Politikere, kommentatorer, lærerforeninger og forældre, som har deltaget i den offentlige debat, har således udtalt, at akademierne er spild af penge, ødelæggende over for naboskoler ved at blive sat i direkte konkurrence med hinanden om eleverne og den stigende selektion, som finder sted allerede ved tretten, fjorten års alderen. Desuden er den udeblevne faglige forbedring blevet påpeget som et alvorligt problem især set i lyset af statens generøse økonomiske tilskud.

Den nye regering: Privatiseringen intensiveres

Efter parlamentsvalget 6. maj 2010 blev der etableret en koalitionsregering bestående af det konservative parti og det mindre indflydelsesrige liberale parti, som på mange måder læner sig op ad Labours politik. På uddannelsesområdet har dette dog ikke betydet ændringer for skoleområdet i en mere lighedssøgende retning. Snarere er der tale om en videreføring af den foregående regerings uddannelsespolitik, dog med endnu større fokus på valgfrihed og diversitet. Kenneth Baker, nu en ældre herre og medlem af Overhuset, relancerede på Savoy Hotel i London i februar 2010 de fejlslåede City Technology Colleges, nu kaldet for University Technical Colleges (13-19-årige). Målet for skolerne er stort set det samme som tidligere, bortset fra at eleverne skulle optages ved tretten års alderen i stedet for ved elleve års alderen, og at skolerne skulle tilknyttes et teknisk universitet. En rapport, som dog forholder sig kritisk til denne skoletype, blev offentliggjort herefter og den nye regering har, blandt andet på baggrund heraf, udtalt sin støtte til Bakers initiativ.⁵⁴

Vigtigere er dog regeringens uforbeholdne støtte til akademierne – disse skal nu ikke længere begrænses til socialt belastede urbane områder, men spredes til hele landet – og til indførelsen af forældrestyrede skoler inspireret af de svenske friskoler. Disse to skoletyper blev stadfæstet med den seneste skolelov, vedtaget 27. juli 2010. Ganske vist er der ikke mange forældre, der er interesserede eller har tid til at drive skoler, så disse friskoler vil med stor sandsynlighed blive ejet og ledt af private virksomheder i stedet. Regeringen har vist stor interesse for det svenske uddannelsesfirma, *Kunnskapskolan*, som driver 22 skoler i Sverige, om at drive skoler i England.⁵⁵ Også det Dubai-baserede firma GEMS og uddannel-

⁵³ Tomlinson, 2005, s. 60; *Oxford Review of Education 2005*.

⁵⁴ Wiborg og Richardson 2010

⁵⁵ <http://www.llakes.org/wp-content/uploads/2010/09/Wiborg-online.pdf>.

sesservicefirmaet 3E, som driver offentlige og privatskoler, børnehaver, børnepasningsordninger, privat hjælpeundervisning osv., vil med regeringens accept udvide deres markedsandele.⁵⁶ Denne nye udvikling har fået flere kommentatorer til at udtrykke, at nationale og især internationale uddannelsesvirksomheder medvirker til at erodere det lokale demokrati, da de ikke har kendskab til det lokalmiljø, som deres skoler er en del af.

En intens offentlig debat blussede op i foråret 2010, som bedst kan opsummeres med de jævnlige sammenstød mellem journalist ved *The Observer*, Fiona Millar, enhedsskolefortaler og gift med Labour-politikeren Alistair Campbell, og redaktør for *Spectator*, Toby Young, som er i gang med at oprette sin egen forældrestyrede, statstøttede 'privatskole' med fokus på 'latin og disciplin'. Fiona Millar argumenterer for, at det engelske skolesystem bør være enhedsorienteret, hvor diversiteten kommer til syne *inden for* skolerne, mens Young, på den anden side argumenterer for, at forskellighederne bør komme til udtryk *mellem* skolerne. Med den nye regering er det Youngs synspunkter, der får vind i sejlene i de kommende år.

Ønsket om at støtte den elitære privatskolesektor, indføre selvstyrede skoler uden for lokale autoriteters kontrol, overdrage finansieringen til det private erhvervsliv, genindføre selektion ud fra evner og interesser samt at skabe større specialisering mellem skolerne er således (stadigvæk) kernen i engelsk uddannelsespolitik. Skiftende regeringer har siden Margaret Thatcher i 1979 stort set valgt at ignorere international forskning om, at markeds kræfter sluppet løs på skoleområdet, konkurrence mellem skoler og privatisering resulterer i stigende uddannelsesmæssig, social, og økonomisk ulighed.⁵⁷ Det kan derfor ikke være en overraskelse, at England figurerer i OECD-undersøgelser som et af de mest ulige lande i Europa. Spørgsmålet er, hvor stor uligheden skal være, før politikere griber ind og drejer uddannelsespolitikken i en mere lighedsorienteret retning?

Susanne Wiborg (f. 1969) er Reader in Education og Head of Department of International and Lifelong Education ved University of London, Institute of Education. Hun er leder for MA uddannelsen i Comparative Education. Hun forsker i komparativ uddannelseshistorie og skandinavisk uddannelsespolitik. Hendes seneste bog er Education and Social Integration. Comprehensive Schooling in Europe udgivet af Palgrave MacMillan i 2009.

⁵⁶ Ball 2007

⁵⁷ Ball 2003; Green, Preston & Janmaat 2006

Litteratur

- Avery, G. (1991) *English Girls' Boarding Schools*. London: Deutsch.
- Ball, S.J. (2003) *Class Strategies and the Education Market*. London: Routledge Falmer.
- Ball, S. J. (2007) *Education PLC. Understanding private sector participation in public sector education*. London, New York: Routledge.
- Bamford, T.W. (1967) *The Rise of the Public Schools*. London: Nelson
- Beckett, F. (2006) *The Great City Academy Fraud*. London: Continuum.
- Chitty, C. (2004) *Education Policy in Britain*. New York: Palgrave MacMillan.
- Delamont, S (1989) *Knowledge of Women: Structuralism and the Reproduction of Elites*. London: Routledge.
- Dyhouse, C. (1981) *Girls Growing up in Late Victorian and Edwardian England*. London: Routledge and K. Paul.
- Fitz, J., Edwards, T. og Whitty, G. (1986) 'Beneficiaries, benefits and costs: an investigation of the assisted Places Scheme' i: *Research Papers in Education*, 1, 3, pp. 169-93.
- Fitz, J., Halpin, D. og Power, S. (1993) *Grant Maintained Schools. Education in the Market Place*. London: Kogan Page.
- Green, A. (1990) *Education and State Formation. The rise of national systems of education in France, England and the USA*.
- Green, A., Preston, J. og Janmaat, J. (2006) *Education, Equality and Social Cohesion: A Comparative Analysis*. London: Palgrave MacMillan.
- Griggs, C. (1985) *Private Education in Britain*. Lewes: Falmer.
- Lambert, R. og Millham, S. (1968) *The Hothouse Society*. London: Weidenfeld & Nicolson.
- Martin, J. (1999) *Women and the Politics of Schooling in Victorian and Edwardian England*. Leicester: Leicester University Press.
- Martin, J. (2004) *Women and Education, 1800-1980*. New York: Palgrave MacMillan.
- OECD (2000) *Literacy in the Information Age*. Paris: OECD.
- *Oxford Review of Education* (2005) Special Issue: Education and the Labour Government: An evaluation of two terms, 31 (1).
- Reid, I., Williams, R. og Rayner, M. (1991) "The education of the elite" i: Walford, G. (red.) *Private Schooling: tradition, change and diversity*. London: Paul Chapman.
- Robson, M.H. og Walford, G. (1989) *Journal of Educational Policy*. 4, 2, s. 149-62.
- Rodgers, J. (1934) *The Old Public Schools of England*. London: B.T. Batsford, Ltd.
- Sullivan, A. og Heath, A. (2003) "Intakes and examination results at state and private schools" i: Walford, G. (red.) (2003) *British Private Schools: research on policy and practice*. London: Woburn Press.
- Tomlinson, S. (2005) *Education in a Post-Welfare Society*. London: Open University Press.
- Wakeford, J. (1969) *The Cloistered Elite. A sociological analysis of the English boarding school*. London: Macmillan.
- Walford, G. (1986) *Life in Public Schools*. London: Methuen.
- Walford, G. (2000) 'From City Technology Colleges to sponsored grant-maintained schools' i: *Oxford Review of Education*. 26, 2, s. 145-58.
- Walford, G. (2006) *Private Education. Tradition and diversity*. London: Continuum.
- Wiborg, S. (2009) *Education and Social Integration. Comprehensive schooling in Europe*. New York: Palgrave Macmillan.
- Wiborg, S. (2010) *The Swedish Free-School Model*. Key Note Address to Insight Government Forum: Creating a School System for the 21st Century, 6th of July.
- Wiborg, S. og Richardson, W. (2010) *English Technical and Vocational Education in Historical and Comparative Perspective. Considerations for University Technical Colleges*. London: Baker-Dearing Foundation
- Wober, M. (1971) *English Girls Boarding Schools*. London: Allen Lane.